

Türkiye’de Cumhuriyetin İlanıyla Birlikte Yetiştirilecek Bireylere Kazandırılması Düşünülen Temel Nitelikler*

Fatih Demir**, Tayyip Duman***

Makale Geliş Tarihi: 07/02/2018

Makale Kabul Tarihi:24/04/2018

Öz

Türkiye’de 1923 yılında Cumhuriyetin ilan edilmesiyle siyasi, toplumsal ve ekonomik anlamda yeni bir devlet ve yönetim şekli hakim olmuştur. Bu yeni devlette eğitim üzerinde önemle durulan konuların başında gelmektedir. Osmanlı İmparatorluğunun özellikle son 150 yılındaki değişme ve gelişmelerin ardından 1923 yılında Türkiye’de “Cumhuriyet Rejimi” ne geçişle birlikte, Türk toplumunda yeni devlet anlayışı doğrultusunda yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen temel niteliklerde önemli ve köklü değişimlerin meydana gelmesi, Türk Toplumunun içinden geçtiği sürecin doğal bir sonucudur. Cumhuriyet idaresinin, eğitim yoluyla yetiştirilecek bireylere kazandırılmasını düşündüğü temel nitelikler, dönemin eğitim politikaları doğrultusunda yeni nesillerden beklentilerini ve devletin hedeflediği yeni insan modelinin özelliklerini ortaya koymaktadır. Bu araştırma, Cumhuriyetin ilanıyla yeni devlette yetiştirilecek bireylere kazandırılmasını düşünülen temel nitelikleri belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, Cumhuriyetin ilanıyla birlikte yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen 20 temel nitelik tespit edilmiştir. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte takip edilen eğitim politikaları ile yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen temel nitelikler arasında ciddi bir ilişki olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet, eğitim, nitelik, birey

The Main Qualities Thought to Be Provided to the Individuals Who Would Be Raised in the New State After the Proclamation of the Republic in Turkey

Abstract

After the proclamation of the Republic in Turkey in 1923, a new state and a new form of government have taken the lead regarding politics, society and economy. One of the key focuses of this new state was education. Following the change and development especially during the last 150 years of Ottoman Empire, "the Republican regime" was adopted in Turkey in 1923. Thus, the main qualities thought to be provided to the individuals to be raised have changed prominently and fundamentally in accordance with the new state understanding in Turkish society and this should be considered as a natural consequence of the process that the Turkish society went through. These main qualities thought to be provided to the individuals through

* Bu çalışma, birinci yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

** Bayburt Üniversitesi, Bayburt Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Bayburt, Türkiye, fatihdemir1@gmail.com

*** Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Yozgat, Türkiye, tayyip.duman@bozok.edu.tr

education reveal the expectations of the Republican regime from new generations in accordance with the education policies at the time and the characteristics idealized by the state. This research aims to determine the main qualities thought to be provided to the individuals who would be raised in the new state after the proclamation of the Republic. In this research, 20 main qualities thought to be provided to the individuals, who would be raised in the new state after the proclamation of the Republic, were identified. Moreover, it was concluded that there was a significant correlation between the education policies adopted after the proclamation of the Republic and the main qualities thought to be provided to the individuals who would be raised in the new state.

Keywords: Republic, education, quality, individual

Giriş

İnsan yetiştirme süreci olan eğitimle yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen temel nitelikler, bireylerin ve dolayısıyla toplumun şekillenmesinde önemlidir. Devletlerin eğitim politikaları doğrultusunda eğitime yüklenen işlevler toplumların ekonomik, siyasal ve sosyal değişmelerinde görülebilmektedir. Ekonomik yönden gelişmiş, sağlıklı siyasi düzene sahip, toplumsal refahı ve yaşam standartları yüksek, mutlu bireylerden oluşan, nitelikli insan gücüne sahip bir toplum oluşturma ideali günümüzde özellikle gelişmekte olan ülkelerde birçok devletin ulaşmayı amaçladığı noktadır. Eğitimin yetiştirilecek nesilleri hayata hazırlama amacına ilişkin olarak Bilhan (1996, s. 13) eğitimi, yetişkin neslin yetişmekte olanları hayata hazırlamak için onların üzerinde tatbik ettiği eylemlerin tümü ve amacı genel olarak siyasal çevrenin ve özellikle yönetilmesi istenen ortamın kendisinden beklediği ahlakın, bedensel ve entelektüel tarafların çocukta geliştirilmesi şeklinde tanımlamaktadır.

Dünyada toplumsal, siyasal ve ekonomik gelişmeler sürekli bir değişim içindedir. Eğitim, bu anlamda toplumu yeni gelişmelere ve ilerlemelere hazırlama görevini yerine getirmede başvurulan sistemlerin en önemlisidir. Bireyler, okullarda verilen eğitim aracılığıyla toplumsallaştırılırlar. Bireyin toplumsallaşması, toplumda kendisinden beklenen davranışları sergilemesi, toplumun onaylamadığı davranışları terk etmesi, içinde yaşadığı topluma ve dünyaya uyum sağlayabilecek niteliklerle donanmış olmasıdır. Devletler, okullarda vatandaşlarına çağdaş bilgi, beceri ve tutumlar kazandırarak onları nitelikli vatandaşlar haline getirmeyi amaçlar.

Eğitim, aynı zamanda çağdaşlaşmanın gerektirdiği zorunlu sosyokültürel değişimleri gerçekleştirir (Kaya, 1993, s. 2). Günümüz modern toplumlarında bilgi ve teknolojiye meydana gelen hızlı gelişmeler, toplumsal yaşamı ve kültürü etkilemektedir. Okullar, toplumsal yapıyı etkileyen bu hızlı değişimin yönünü olumlu hale getirmek ve kültürel devamlılığı sağlayabilmek için bilimsel verilerle ayıklanmış değerleri öğrencilere kazandırarak kültürel devamlılığı sağlarlar (Gelişli, 2014, s. 38). Toplumun örf, adet, gelenek gibi değerlerinin kuşaklar boyunca aktarılması ve gerekli kültürel değişmelerin toplumda yetiştirilecek bireylere kazandırılması da yine okullar aracılığıyla gerçekleşir. Toplumun anayasası başta olmak üzere yasalarında belirtilen

siyasal sistemi benimseyen ve siyasal sistemin gerektirdiği hak ve sorumluluklarını bilen bireylerin yetiştirilmesi, toplumun ihtiyaç duyduğu ve duyacağı siyasi liderlerin yetiştirilmesi de yine okullarda eğitim aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Kalkınma, insanoğlunun, birey ve toplum olarak bilgi ve beceri sınırlarını genişletmek suretiyle, mevcut kaynak ve imkanlardan en iyi şekilde yararlanması ve bu yolda daha üstün bir hayat seviyesine ulaşması için, toplumu ve çevresini daha uygun şekilde düzenlemesidir. O halde eğitim sistemi, kalkınmanın insan gücü kaynağı, ekonomik kalkınmanın da itici gücüdür (Kalaycı, 2004, s. 9). Eğitimin üretmeyi amaçladığı insan gücü başka insan güçlerinin de temel kaynağını oluşturmaktadır. Eğitimden beklenen fayda aslında devletlerin eğitim politikasını da tayin etmektedir. Toplumun gelişmesi için ihtiyaç duyulan insan gücü ve bu insan gücünü yetiştirmek için yapılması gerekenler yine eğitim aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Türkiye’de ve birçok gelişmiş ülkede devletin eğitim işlerinden sorumlu bakanlık birimleri bulunmaktadır. Türkiye’de eğitim işlerinden sorumlu olan kurum Milli Eğitim Bakanlığıdır. Milli Eğitim Bakanlığı, ülkenin eğitim politikaları doğrultusunda eğitim işlerinin gerçekleştirilmesi ve düzenlenmesine yönelik çalışmalar yapan ve bundan sorumlu olan tek kuruluştur.

Osmanlı İmparatorluğunun özellikle son 150 yılındaki değişme ve gelişmelerin ardından 1923 yılında Türkiye’de “Cumhuriyet Rejimi” ne geçişle birlikte, Türk toplumunda yeni devlet anlayışı doğrultusunda yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen temel niteliklerde önemli ve köklü değişimlerin meydana gelmesi, Türk Toplumunun içinden geçtiği sürecin doğal bir sonucudur. Türk toplumunda, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte devletin eğitime bakışında gözlenen önemli değişiklikler, yeni devlette yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen temel nitelikleri üzerinde durulması gereken konuların başında getirmektedir.

1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devletinde yönetim şekli Osmanlı İmparatorluğundakinden farklıdır. Ayrıca, Osmanlı Devletinin yaklaşık son iki asırda yüzünü Batıya dönmesiyle başlayan sürecin devamında kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devletinin de amacı Batı standartlarında bir devlet ve toplum haline gelmektir. Cumhuriyet idaresinin önünde duran ve mevcut sosyal, ekonomik ve siyasi şartlarla iç içe yaşayan, ayrıca tarihi bir imparatorluk tecrübesinden gelen bir toplumun; hem yeni ve çağdaş bir anlayışla millet seviyesine yükseltilmesi, hem de çağın değerlerini ifade eden bir batılılaşma sürecini idrak etmesi gerekmektedir (Özodaşık, 1999, s. 250).

Cumhuriyetin ilanına giden süreçte devletin kurucu lideri olarak Atatürk’ ün insan yetiştirme sistemi olan eğitime bakışı ve Türk eğitim sisteminin yapılandırılmasında oynadığı büyük rol, Türk Tarihi açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Cumhuriyetin ilanından sonra, yeni kurulan devlette yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen temel niteliklerin kazandırılacağı eğitim sistemine, devletin kurucu lideri olarak Atatürk, hayati bir önem atfetmiştir. Atatürk, “... En mühim, en esaslı nokta eğitim meselesidir. Eğitimidir ki, bir milleti ya hür, müstakil, şanlı, yüksek bir cemiyet

halinde yaşatır, ya da bir milleti esaret ve sefaletle terk eder.” (Aytaç, 1984, s. 10) sözünde belirttiği üzere eğitim en önemli ve temel konudur. Ancak eğitim bir milleti bağımsız, özgür, yüksek bir toplum halinde yaşatır ya da esaret ve fakirlik içerisine düşmesine neden olur. Atatürk, insan yetiştirme sistemi olan eğitimi ekonomik, siyasi, toplumsal ve kültürel kalkınmanın ana araçlarından biri olarak kabul etmektedir. Atatürk’ün ve yeni devletin eğitimden beklentisini, yeni devlette yetiştirilmek istenen insan modelini, yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen temel nitelikler ortaya koymaktadır.

Yeni devlette, yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen temel nitelikler üzerinde durulması gereken konuların başında gelmektedir. Ülkemizde Cumhuriyetin ilanıyla yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen temel nitelikleri belirlemeyi amaçlayan bu araştırmanın, alanda önemli bir eksikliği kapatacağı ve alana katkı sağlayacağı ön görülmektedir. Bu araştırma ile Cumhuriyetin ilanıyla, Türkiye Cumhuriyeti’nde yetiştirilecek bireylerin hangi temel niteliklere sahip olması gerektiği belirlenerek program geliştirme ve değerlendirme ile ilgilenen araştırmacılara bir bakış açısı sunacağı düşünülmektedir. Türkiye’de geliştirilecek programların bu temel nitelikleri içermesiyle, devletin kuruluş aşamasındaki temel felsefesine sadık kalınması, devletin kuruluşunda önemsenen bu niteliklerin yeni programlarla yetiştirilecek bireylere kazandırılması gibi katkıları sunacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, “Cumhuriyetin ilanıyla yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen temel nitelikler nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır.

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği çalışmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 45). Bu doğrultuda Cumhuriyetin kuruluş döneminde eğitim sistemi üzerinde etkisi olduğu düşünülen bir dizi gelişme ve görüşler incelenmiştir.

Bu araştırma, genel tarama modelinde desenlenmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Tarama modellerinde araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne kendi koşulları içinde olduğu gibi açıklanmaya çalışılır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da evrenden alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2009, s. 77-79).

Araştırmada, tarihsel bir süreç içerisinde dokümanların incelenmesi ve betimlenmesi söz konusudur. Araştırmada verilerin toplanmasında doküman

incelemesi tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın veri kapsamına giren bilgiler ve belgeler Milli Kütüphane ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesinden elde edilmiştir. Araştırmada veriler, yazılı dokümanlardan elde edilmiştir. 1920 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin kurulmasından 1923 yılında Cumhuriyetin ilanı sonrası 1938 yılında Atatürk'ün vefatına kadar geçen süreçte devlet adamlarının eğitime ilişkin görüşleri ve bir dizi gelişme incelenmiştir.

- Eğitim görüşleri incelenen devlet adamları; Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucu lideri ve Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk ve Başbakan İsmet İnönü'dür.
- İncelenen Hükümet Programları; 3.5.1920 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Programı, 14.8.1923 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Programıdır.
- Eğitim görüşleri incelenen Milli Eğitim Bakanları; Hamdullah Suphi Tanrıöver (14.12.1920-20.11.1921 ve 4.3.1925-19.12.1925) ve İsmail Safa Özler (6.11.1922-7.3.1924)'dir.
- Türk Eğitim Sistemi hakkında görüşleri incelenen eğitim uzmanı; John Dewey'dir.

Araştırmada veriler, betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Betimsel analiz, elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlanması yaklaşımıdır. Doğrudan alıntılarının sık sık yer verildiği bu yaklaşımda amaç elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir şekilde betimlenir, daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır, yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Simsek, 2013, s. 256).

Araştırmada, verilerin analizinde incelenen belgelerde yer alan metinler, aşağıda verilen örnekte gösterildiği şekilde analiz edilmiştir.

Örneğin Atatürk'ün aşağıda verilen sözlerine ilişkin olarak yapılan analiz şöyledir:

“Arkadaşlar, büyük davamız, en medeni ve en müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu, yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde temelli bir inkılap yapmış olan büyük Türk Milletinin dinamik idealidir. Bu ideali en kısa bir zamanda başarmak için, fikir ve hareketi beraber yürütmek mecburiyetindeyiz. Bu teşebbüste başarı, ancak, türeli bir planla ve en rasyonel tarzda çalışmakla mümkün olabilir. Bu sebeple, okuyup yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak; memleketin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek; memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak, fert ve kurumları yaratmak; işte bu önemli umdeleri en kısa zamanda temin etmek, Kültür Vekaletinin üzerine aldığı büyük ve ağır mecburiyetlerdir.” (Milli Eğitim Bakanlığı, 1946, s. 39-40).

Atatürk'ün bu sözlerinden hareketle yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen temel nitelikler;

- Ülkesinin ideolojilerini benimsemiş gelecek kuşaklara aktarma şeklinde davranış ifadesine dönüştürülmek suretiyle tespit edilmiştir.

Araştırmada, bulguların elde edilmesinde belgelerden yararlanılmıştır. Belgelerde bulunan veriler, betimleyici bilgi sağlayabilir, yeni kategoriler geliştirebilir, tarihsel bir anlayış önerebilir, değişim ve gelişimi takip edebilme gibi birçok işlevi yerine getirebilir. Belgesel veriler, diğer veri kaynaklarıyla kıyaslandığında objektiftir, üretildikleri bağlamın ürünüdür (Merriam, 2013, s. 147-148). Toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütlerindedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 291). Nitel araştırmada geçerlik araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesidir (Kirk & Miller, 1986). Bu anlamda, bu araştırmanın geçerliğini sağlamak için verilerin toplanması ve analizinde izlenen süreçler açıkça ifade edilmiş ve araştırılan durum tamamen objektif olarak ele alınmıştır.

Araştırmacı, bulgular sadece elde edildiği koşul ve gruplar için doğru olabileceği halde, onları başka gruplara genelleme gibi bilmeden, yanlış bir tutum içinde olabilir. Ayrıca, araştırmanın dayandığı doküman ve belgelerden bazıları sahte olabilir. Bu gibi tehlikelere karşı dış geçerlik yoklaması yapılmaktadır (Kaptan, 1998, s. 123). Belgenin doğasını, özgünlüğünü veya yapaylığını değerlendirdikten sonra araştırmacı kodlama ve kataloglama konusunda kendisine bir sistematik oluşturmalıdır. Eğer mümkünse yazılı dokümanlardan orijinal olanları kopya edilmelidir (Merriam, 2013, s. 144). Dış geçerlik dokümanlarda sahtelik, bulgularda genellenebilirlik ile ilgilidir. Araştırmacı, bir eserin dış geçerliği hakkında karar vermeden önce şu soruları incelemelidir: (1) Doküman ne zaman yapılmıştır? (2) Nerede Yapılmıştır? (3) Yapan Kimdir? (4) Materyal cidden söylenen kişi tarafından hazırlanmış olabilir mi? (5) Bu, eserin aslı mıdır yoksa kopyası mıdır? (6) Eserin aslı değil ise aslı nerededir? Bu sorular, dokümanın ne zaman, nerede, niçin ve kim tarafından meydana konduğuna emin olunması ve eserin gerçek olduğuna inanılmasını sağlar (Kaptan, 1998, s. 123-124). Bu anlamda, bu araştırmanın dış geçerliliğini sağlamak için orijinal özellikte, birincil kaynaklardan ya da kopyasından verilerin elde edilmesine azami derecede önem gösterilmiş ve ulaşılan bulgular sadece araştırma kapsamında kullanılarak genellemelere varmaya çalışılmıştır.

Dokümanın dış geçerliği değerlendirildikten sonra iç geçerliğinin incelenmesine geçilir. İç geçerlik, bir belgenin doğru anlaşılması ile ilgilidir. Bu, belgede anlam bakımından aranan bir doğruluktur. İç geçerlik, bir eserden bizim çıkardığımız anlamın eserin sahibi tarafından söylenmek istenenin aynı olup olmadığı meselesidir (Kaptan, 1998, s. 125). Bu anlamda, bu araştırmada iç geçerliği sağlamak amacıyla, dokümanlarda yer alan metinler, araştırmanın bulgularıyla karşılaştırılmış ve orijinal metinle aynı anlamı ifade edip etmediği bakımından değerlendirilmiştir.

Güvenirlik araştırma sonuçlarının benzer ortamlarda aynı şekilde elde edilip edilemeyeceğine, iç güvenilirlik ise başka araştırmacıların aynı veriyi kullanarak aynı

sonuçlara ulaşip ulaşamayacağına ilişkindir (LeCompte & Goetz, 1982). İç güvenilirlik için toplanan veriler öncelikle betimsel bir yaklaşımla doğrudan sunulmalı, yani araştırmacı dokümanlar yoluyla elde ettiği verileri her hangi bir yorum katmadan okuyucuya sunmalı ve yorumu daha sonraya bırakmalıdır. Doğrudan alıntılarla zenginleştirilebilecek bu tür betimlemeler, araştırmacının daha sonra yapacağı yorumlara ve açıklamalara temel oluşturacaktır. Okuyucu, araştırmanın verilerini yorum katılmamış haliyle okuma fırsatını elde ederse, daha sonra araştırmacının ulaştığı sonuçları bu verilere göre değerlendirebilir (Le Compte & Goetz, 1982). Bu anlamda, bu araştırmada iç güvenilirliği sağlamak için dokümanlarda yer alan orijinal metinler, kaynaklarda yer aldığı şekliyle betimlenmeye çalışılmıştır.

Dış güvenilirlik için Miles ve Huberman (1994)' in araştırmacının olumlu yanıt vermesi gereken sorular olarak öne sürdüğü sorular şunlardır: (1) Araştırmacı, araştırmanın yöntemlerini ve aşamalarını açık bir şekilde tanımlamış mıdır? (2) Veri toplama, işleme, analiz etme, yorumlama ve sonuçlara ulaşmak için yapılanlar açık bir şekilde anlaşılabilir mi? (3) Sonuçlar, ortaya konan verilerle açık bir biçimde ilişkilendirilmiş midir? (4) Araştırmacının izlediği yöntemler ve süreçler konusunda, kayıtların (örneklem seçimi, gözlem notları gibi) kapsamı açık ve ayrıntılı biçimde tanımlanmış mıdır? (5) Araştırmacı, bireysel varsayımlarının, önyargı ve yönelimlerinin farkında mıdır? Bu varsayım ve önyargıların araştırmaya yansımaları konusunda açık bir biçimde bilgi verilmiş midir? (6) Araştırmada farklı görüşler ve alternatif açıklamalar dikkate alınmış mıdır? (7) Araştırmanın ham verileri başkaları tarafından incelenebilecek biçimde saklanmış mıdır? (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 295-296). Bu anlamda, bu araştırmanın dış güvenilirliğini sağlamak için araştırmanın yöntemi ve yöntemin aşamaları açıkça anlatılmış, verilerin toplanması, verilerin kaydedilmesi, verilerin analiz edilmesi, verilerin yorumlanması ve araştırmanın sonuçlarına ulaşmak amacıyla gerçekleştirilen süreçte yapılanlar açıkça anlatılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar, elde edilen bulgularla karşılaştırılmış ve aralarındaki ilişki ortaya konmuştur. Araştırmacı, tüm süreçlerde objektif davranmış ve varsayım ve önyargılarının araştırmaya etki etmediğini açıkça belirtmiştir. Araştırmada, ulaşılan sonuçlarla ilgili farklı görüşlere de yer verilmiştir. Ayrıca araştırmanın ham verileri, başka araştırmacı tarafından kullanılabilir şekilde tasnif edilerek saklanmaktadır.

Bulgular ve Yorum

Araştırmada, Cumhuriyetin ilanıyla yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen 20 adet temel nitelik tespit edilmiştir. Bu temel nitelikler şunlardır:

1. Aile, vatan, millet ve yurttaşlık sevgisine sahip olma
2. Bağımsız ve çağdaş olma
3. Cumhuriyetçi olma
4. Devletçi olma

5. Devrimci olma
6. Düşünce, vicdan ve irfan yönünden özgür olma
7. Halkçı olma
8. Hayatta kullanabileceği bilgi ve becerilere sahip olma
9. Hiçbir güçlük karşısında boyun eğmeden bütün gücüyle yılmadan çalışma
10. Kalben ve ahlaken iyi yetişmiş olma
11. Karakter ve milli duygular yönünden yeni hayata ve demokrasinin gereklerine hazır olma
12. Laik olma
13. Milli ideallere sahip olma
14. Milliyetçi olma
15. Okuma ve yazma bilme
16. Türk Dilinin öneminin ve değerinin bilincinde olma
17. Türkiye’nin bağımsızlığına, kendi benliğine ve milli geleneklerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etme gereğinin bilincinde olma
18. Ülkesine faydalı iyi bir vatandaş olma
19. Ülkesinin ideolojisini benimseme ve gelecek kuşaklara aktarma
20. Vatanı, milleti, dini, dünyası hakkında temel tarihi, coğrafi, dini bilgilere sahip olma

Tespit edilen temel nitelikler incelendiğinde;

- Türkiye’de Cumhuriyetin ilan edildiği dönemde “vatan”, “millet” ve “Cumhuriyet” e ilişkin temel niteliklerin yetiştirilecek bireylere kazandırılmasının ön plana çıktığı görülür. Bu durumda, uzun yıllar süren savaşımlardan çıkmış Türk Milletinin tarihinde bir kez daha bağımsızlığını kazanarak yeni bir devlet kurmasının etkisi olduğu düşünülmektedir. Yeni kurulan bir devlette “vatan”, “millet” ve “devlet” kavramlarının ön plana çıkan kavramlar olarak görülmesi doğaldır. Dolayısıyla, yetiştirilecek bireylere bu kavramlar çerçevesinde bazı niteliklerin kazandırılmasının düşünülmesi de böyle bir sürecin sonucudur.
- Ayrıca, yeni devletin temel değerleri olarak belirlenen Cumhuriyetçilik, Devletçilik, Halkçılık, Milliyetçilik, Devrimcilik ve Laiklik’ ten oluşan Atatürk

İlkeleri de yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen temel nitelikler arasında yer almaktadır.

- Yeni devlette, milleti bir arada tutan unsurlardan oluşan milli değerlerine bağlı olan milliyetçi bireylerin yetiştirilmesi önemsenmektedir.
- Yeni devlette, milli bir ideale sahip olan, milletinin idealleri doğrultusunda Türk milletinin gelişmesi için çaba gösteren bireylerin yetiştirilmesi önemsenmektedir.
- Yeni devlette, Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlığına, milli değerlerine düşman olan kim veya hangi düşünce varsa, bunlarla mücadele etmesi gerektiğinin bilincinde olan bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu durum, tarihi boyunca bağımsızlığı uğrunda her şeyi göze alan Türk milletinin bu özelliğini devam ettirmesinin, yeni devlette de amaçlandığını göstermektedir.
- Yeni devlette, yeni devletin resmi ideolojisini benimseyen ve yeni devletin değerlerini gelecek nesillere aktaran bireylerin yetiştirilmesi önemsenmektedir.
- Yeni bir devletin, yetiştirilecek bireylere kendi milletinin tarihini öğretmesi, bireylerin kendi tarihini bilmek suretiyle millet olma bilincine erişmesi bakımından önem taşımaktadır.
- Yeni bir devlette, kültürün önemli öğelerinden olan dilin öneminin bilincinde olan, dilin bir milleti bir arada tutan ortak değerlerden biri olduğunu kavramış bireylerin yetiştirilmesi amacı, yeni bir devlet kurmuş olan ve uzun bir geçmişe sahip bir millet olan Türk Milleti açısından önemsendiği görülmektedir.
- Yeni devlet, yeni toplum temelinde hedeflenen yeni düzen çerçevesinde toplum hayatına ilişkin bazı temel niteliklerin yetiştirilecek bireylere kazandırılmasının düşünülməsi, sağlıklı bir toplum oluşturma çabasının sonucu olarak görülebilir.
- Toplumdaki bireylerin yeni devlette tebaa olarak değil de vatandaş olarak görüldüğü, yeni devlet, yeni toplum anlayışı doğrultusunda yetiştirilecek bireylerin ülkesine faydalı bir vatandaş olmasının amaçlandığı görülür.
- Bağımsız ve aynı zamanda çağdaş olan bireylerin yetiştirilmesinin amaçlanmasıyla, kendi değerlerini korumak suretiyle çağdaş dünyanın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donanmış bireylerin yetiştirilmesine önem verildiği görülmektedir.
- Hayatta, zorluklar karşısında ümitsizliğe düşmeden çalışma azmine sahip gayretli bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır.
- Özgür düşünebilen, fikirlerini özgürce savunabilen, doğru düşünebilme kabiliyetine sahip bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır.
- Ahlaklı bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

- Dönemin şartları içinde okuma yazma oranının az olduğu bir toplumda, okuyup yazabilen bireylerin yetiştirilmesi önemsenmiştir.
- Yetiştirilecek bireylerin temel bilgilere sahip bireyler olarak yetiştirilmeleri amaçlanmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Cumhuriyetin ilanıyla yeni devlette eğitim de yeni özelliklere kavuşmuştur. Yeni devlette eğitim en önemli temel konulardan biridir. Eğitim ve öğretimde milli bir ruhu temel alan, yönü batıya dönük bir eğitim sisteminin kurulması amaçlanmıştır. Bu dönemde eğitime kazandırılmaya çalışılan öncelikli temel özellik milliliktir. Millilik ilkesi, eğitimde çocuk ve gençlere, bir topluluğu ulus yapan temel değer ve inançların yani ulusal kültürünün kazandırılmasını öngörür. Her ülkenin eğitim sistemi, özellikle temel eğitim kademesinde çocuk ve gençlerine kendi insan topluluğunu ulus devlet yapan ortak, temel, maddi ve manevi değer ve inançlarını kazandırmak suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar (Duman, 2006). Yeni devlette Türk insanına kazandırılması düşünülen temel niteliklerin büyük bir kısmı milli özelliكتedir. Türkiye Cumhuriyetinin 1923-1938 yılları arası eğitim politikası açısından millileştirme dönemi olarak adlandırılabilir (Güler, 2008, s. 96). Bu doğrultuda “aile, vatan, millet ve yurttaşlık sevgisine sahip olma”, milli ideallere sahip olma”, “milliyetçi olma”, “Türkiye’nin bağımsızlığına, kendi benliğine ve milli geleneklerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etme gereğinin bilincinde olma”, “ülkesinin ideolojisini benimseme ve gelecek kuşaklara aktarma”, “Türk Milleti’ nin tarihi hakkında temel bilgi sahibi olma”, ” Türk Dilinin öneminin ve değerinin bilincinde olma”, “hiçbir güçlük karşısında boyun eğmeden bütün gücüyle yılmadan çalışma”, niteliklerine sahip bireylerin yetiştirilmesi anlamlıdır. Cumhuriyet döneminde eğitimin başlıca amacı, her düzeydeki okullarda Cumhuriyet rejiminin gerektirdiği ve yeni Türkiye’nin ihtiyaç duyduğu nesiller yetiştirmek olmuştur (Akyüz, 2001, s. 300). Türk tarihini bilen ve “Türk Dilinin öneminin ve değerinin bilincinde olma” niteliklerine sahip bireylerin yetiştirilmesinin amaçlanması, bir milletin kültürünü oluşturan tarih ve dil gibi iki milli değerinin öneminin bilincinde olunması açısından önemlidir. Güçlü bir milletin oluşması, geçmiş mirasa sahip çıkılmasıyla mümkündür. Dil ile eğitim ve kültür arasında sıkı bir ilişki vardır. Bir milletin kültürü onun dilinde yaşamakta ve nesilden nesile ancak dil aracılığıyla aktarılmaktadır (Özodaşık, 1999, s.93-94).

Yeni devlette eğitim, ekonomik, siyasi, toplumsal ve kültürel kalkınmanın ana araçlarından biri olarak görülmektedir. Toplumsal değişimi gerçekleştirebilen ve milli ekonomiyi güçlendirmeyi amaçlayan bir eğitim sisteminin kurulması hedeflenmiştir. Toplumsal değişim açısından; “karakter ve milli duygular yönünden yeni hayata ve demokrasinin gereklerine hazır olma”, “ülkesine faydalı iyi bir vatandaş olma”, “bağımsız ve çağdaş olma”, “kalben ve ahlaken iyi yetişmiş olma” niteliklerinin yetiştirilecek bireylere kazandırılması anlamlıdır. Milli ekonomiyi güçlendirme doğrultusunda ise “hayatta kullanabilecekleri bilgilere ve becerilere sahip olma”,

“vatani, milleti, dini, dünyası hakkında temel tarihi, coğrafi, dini bilgilere sahip olma” niteliklerine sahip olan bireylerin yetiştirilmesi önemlidir. Bir ülkenin ekonomik kalkınmasını sağlıklı bir şekilde başarabilmesi için, eğitim sisteminin kalkınmanın gerektirdiği sayı ve nitelikteki insan gücünü öğrencilerin ilgi, yetenek ve kapasitelerini en akılcı bir biçimde değerlendirerek yetiştirmesi beklenir (Kaya, 1993, s. 2-3).

Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Laiklik, Halkçılık, Devletçilik, Devrimcilik yeni devletin temel ilkeleri olarak benimsenmiştir. Cumhuriyet’in ilanı ile devletin yeni değerlerinin, okullarda Türk insanına kazandırılması amaçlanmıştır. Yeni devlette Türk insanına kazandırılması düşünülen niteliklerle eskisinden farklı, yeni bir vatandaş tipi oluşturma amaçlanmıştır. Türkiye’de eğitim, devrimlerin yerleştirilmesi ve kalıcı hale getirilmesinde ve bu yapılırken topluma yeni bir kimlik kazandırılmasında bir adım öne çıkmıştır (Baran, 2010, s. 19-20). Türkiye Cumhuriyetinin 1923-1938 yılları arasındaki ilk devresi, Atatürk inkılapları ile karakterize edilir (Güler, 2008, s.96). Atatürk İnkılapları olarak adlandırılan Cumhuriyetçilik, Devletçilik, Halkçılık, Milliyetçilik, Laiklik ve Devrimcilik’ in Türkiye Cumhuriyeti Devletinin temel ilkeleri olarak belirlenmesiyle; Cumhuriyetçi, Devletçi, Halkçı, Milliyetçi, Laik ve Devrimci bireyler yetiştirilerek devletin yeni değerleriyle donanmış bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Cumhuriyet dönemi eğitimiyle Atatürk ilkelerine bağlı, laik, aktif yeni bir insan tipi yetiştirmek eğitimin en önemli amaçlarından biri olmuştur (Akyüz, 2001, s. 298).

Dönemin siyasal, ekonomik, hukuki, kültürel değişimleri gerçekleştirildiğinde toplumun % 10’ u bile okuryazar değildi (Akyüz, 2001, s. 297). Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra halk arasında düşük seviyede olan okuma-yazma bilme oranının yükseltilmesi amacı doğrultusunda yetiştirilecek bireylere “okuma-yazma bilme” niteliğinin kazandırılması önem taşımaktadır.

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte yeni devlette eğitim yoluyla, bireyleri bilimsel düşünmeye ve toplumun menfaati için birlikte iş yapmaya alıştıracak düşünce ve davranışların kazandırılması amaçlanmıştır. “Düşünce, vicdan ve irfan yönünden özgür olma” niteliğinin bireylere kazandırılması amacı günümüzde dahi demokrasi açısından önemli bir nitelik olma özelliğini taşımaktadır. Cumhuriyet döneminde eğitimin temel amacı, okullarda öğrencilere cumhuriyetçi ve demokratik eğitim vermek olmuştur (Fer, 2010, s. 99). Bu anlamda toplumdaki bireylerin “düşünce, vicdan ve irfan yönünden özgür olma” niteliğine sahip olması toplumda hoşgörünün hakim olması anlamını taşımaktadır. Yetiştirilecek bireylerin, “hayatta kullanabilecekleri bilgilere ve becerilere sahip olma” niteliği ile toplum hayatına uyum sağlayabilen, kendi kendine yeteabilen bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Yetiştirilecek bireylerin, “karakter ve milli duygular yönünden yeni hayata ve demokrasinin gereklerine hazır olma” niteliğine sahip olması ile yeni toplum düzenine hazır, demokrasinin gerektirdiği davranışları sergileyen bireyler olarak yetiştirilmelerinin amaçlandığı görülmektedir.

Cumhuriyetin ilanıyla Türkiye’de Osmanlı toplum düzeninden, Atatürk ilkeleri ve devrimleriyle yeni bir toplum düzenine geçilmiştir. Cumhuriyet öncesi toplumun bireylerinden beklenen nitelikler bırakılarak yerine yeni nitelikler getirilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin, 1923 yılında Cumhuriyetin ilan edilmesiyle kavuştuğu yeni değerlerle siyasi, toplumsal ve ekonomik alanlarda koyduğu hedeflere ulaşmak için yetiştireceği bireylere kazandırılmasını öngördüğü temel nitelikler, görüldüğü üzere devletin ve toplumun içinde bulunduğu şartlar dikkate alındığında hayati önem taşımaktadır. Devletin kurucu lideri olarak Atatürk’ün eğitime verdiği önem dönemin eğitim politikalarının şekillenmesinde de etkili olmuştur. Kısacası, Cumhuriyet ilan edildiğinde, yeni devletin temel değerlerinin yetiştirilecek bireylere kazandırılması, millet olma bilincinin bireylere aşılması, yeni toplum düzenine ve demokrasinin gereklerine uyan bireylerin yetiştirilmesi, hayatta gerekli bilgi ve becerilere sahip bireylerin yetiştirilmesi devletin eğitim aracılığıyla gerçekleştirmeyi planladığı amaçların başında gelmektedir.

Eğitimi, insan yetiştirme süreci olarak ele aldığımızda, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti devletinde, Cumhuriyetin ilanıyla birlikte takip edilen eğitim politikaları ile yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen temel nitelikler arasında ciddi bir ilişki olduğu görülmektedir.

Kaynakça

- Akyüz, Y. (2001). *Türk eğitim tarihi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Aytaç, K. (1984). *Gazi M. Kemal Atatürk eğitim politikası üzerine konuşmalar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Baran, T.A. (2010). Atatürk’ün eğitim düşüncesi. M. Alper Parlak (Ed.), *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyum* içinde (s. 13-34). Ankara: Korza Basım.
- Bilhan, S. (1996). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Duman, T. (2006). Atatürk’ün eğitim görüşü. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 7(80), 16-26.
- Fer, S. (2010). 1923 yılından günümüze Cumhuriyet dönemi ilköğretim programları üzerine bir inceleme. M. Alper Parlak (Ed.), *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu* içinde (s. 97-136). Ankara: Korza Basım.
- Gelişli, Y. (2014). Eğitimin işlevleri. M. Ç. Özdemir (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* içinde (s. 31-52). Ankara: Pegem Akademi
- Güler, A. (2008). *Eğitimin tarihi sosyal felsefi temelleri*. Ankara: Punto Yayın.
- Kalaycı, N. (2004). *Cumhuriyet döneminde ilköğretim*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın.
- Kaya, Y.K. (1993). *İnsan yetiştirme düzenimize yeni bir bakış*. Ankara: Bilim Yayınları.
- Kirk, J., & Miller, M. L. (1986). *Reliability and validity in qualitative research*. Beverly Hills: Sage Publications.
- LeCompte, M.D., & Goetz, J.P. (1982). Ethnographic data collection in evaluation research. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 4(3), 387-400. DOI: <https://doi.org/10.3102/01623737004003387>
- Merriam, S.B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1946). *Milli Eğitimle ilgili söylev ve demeçler*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi.
- Özodaşık, M. (1999). *Cumhuriyet dönemi yeni bir nesil yetiştirme çalışmaları*. Konya: Çizgi Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

The main qualities thought to be provided to the individuals through education, which is a process of raising individuals, are very important regarding the formation of individuals and therefore the society. All the functions assigned to education in accordance with the education policies of states can be observed in the economic, political and social changes in societies.

Following the change and development especially during the last 150 years of Ottoman Empire, "the Republican regime" was adopted in Turkey in 1923. Thus, the basic qualities thought to be provided to the individuals have changed prominently and fundamentally in accordance with the new state understanding in Turkish society and this should be considered as a natural consequence of the process that the Turkish society went through. Since the state's approach to education changed prominently after the proclamation of the Republic in Turkish society, the main qualities thought to be provided to the individuals who would be raised in the new state was at the top of the list of the points to be emphasized.

The question, "What are the main qualities thought to be provided to the individuals to be raised in the new state after the proclamation of the Republic?", is tried to be answered in this research.

The qualitative research method was adopted in the research. This research aims to determine the main qualities thought to be provided to the individuals who would be raised in the new state after the proclamation of the Republic. In this respect, some developments and opinions, which were thought to have an impact on the system of education during the proclamation period of the Republic, were examined.

The data was analyzed adopting the descriptive analysis method in the research. In this research, 20 main qualities thought to be provided to the individuals, who would be raised in the new state after the proclamation of the Republic, were identified:

1. To have the love of family, motherland, nation and citizenship
2. To be independent and contemporary
3. To be republican
4. To be statist
5. To be revolutionist
6. To be free in term of thought, conscience and knowledge
7. To be populist
8. To have some knowledge and skills to use in life
9. To work hard without giving up
10. To be well-educated spiritually and morally
11. To be ready for a new life and to meet the requirement of the democracy in terms of character and national feelings
12. To be secular
13. To have national ideals
14. To be nationalist
15. To be literate
16. To be aware of the importance and value of the Turkish language
17. To know that it is necessary to fight against all factors which are hostile against Turkey's independence, self-respect and national traditions

18. To be a good citizen who is beneficial to one's country
19. To adopt the ideology of the country and to hand it down the next generations
20. To have basic historical, geographical, religious knowledge on one's motherland, nation, religion and world

In Turkish society, along with the Declaration of the Republic observed significant changes in the State's education look, new thought to gain basic qualifications to individuals are grown in the State need to focus at the beginning of the topic. Education is one of the most important main subjects addressed by the new state. It was aimed to establish a system of education that gravitated towards the west and had a national basis. Most of the qualities thought to be provided to the Turkish individuals in the new state have a national characteristic. The period between the years 1923 and 1938 can be designated as the nationalization period concerning the education policy in the Republic of Turkey (Guler, 2008, p. 96).

Taking the conditions, which the society and the state are in, into consideration, the qualities envisaged to be provided to the individuals raised to attain the political, social and economic objectives set in accordance with the newly acquired values after the proclamation of the Republic in 1923 by the Republic of Turkey are of vital importance. The importance attached to education by the founder of the Republic of Turkey, Atatürk, affected the education policies at the time significantly. In brief, after the proclamation of the Republic, the state aimed to achieve some primary objectives through education. Some of these objectives are to provide the individuals to be trained with the main values of the new state, to instill the consciousness of being a nation to individuals, to raise individuals who comply with the requirements of the democracy and the new social order and to raise individuals who have the necessary knowledge and abilities to use in life.

When the education is considered as a process of raising individuals, it was concluded that there was a significant correlation between the education policies adopted after the proclamation of the Republic and the main qualities thought to be provided to the individuals who would be raised in the new state.